

4. Коломоєць Г. Розвиток рухових якостей та зміцнення здоров'я школярів засобами футболу / Г. Коломоєць // Теорія та методика фіз. виховання. – 2007. – № 11. – С. 30–32.

5. Москаленко Н. В. Мотиваційні пріоритети студентів до занять фізичною культурою і спортом / Н. В. Москаленко, Т. В. Сичова // Спортивний вісник Придніпров'я. Науково-теоретичний журнал. – Дніпропетровськ, 2010.– № 2.

6. Марченко В. А. Теорія і методика обраного виду спорту (футбол) : [навч. посіб.] / В. А. Марченко, С. М. Журід, С. С. Коваль. – Х. : ХДАФК, 2011. – 237 с.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРИРОДНИЧОНАУКОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Хоменко Павло

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Анотація. У статті проаналізовано сучасні тенденції розвитку природничонаукової підготовки майбутніх фахівців фізичної культури. Визначено оптимальні поєднання принципів та напрямів реалізації природничо-наукових знань у процесі навчання у педагогічних ВНЗ. Виявлено роль та місце природничонаукової підготовки в контексті вимог до професійних знань і професійних функцій фахівця.

Ключові слова: майбутній фахівець фізичної культури, професійна підготовка, природничонаукова підготовка.

Постановка проблеми, її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. У вітчизняній педагогічній науці, проте, практично не дослідженими залишаються питання модернізації змісту й технологій природничонаукової підготовки майбутніх фахівців фізичної культури, не розроблена інтегрована система медико-біологічної освіти, не окреслені шляхи реалізації соціальної вимоги щодо забезпечення єдності теоретичних знань з практикою навчально-тренувальної, методичної й самоосвітньої діяльності фахівців. Дидактичні та методичні проблеми дисциплін природничонаукового циклу не знаходять нині належного висвітлення в завершених системних дослідженнях стосовно фахівців фізичної культури. Оскільки в останній період спостережено зростання уваги розробників навчальних планів підготовки до предметів гуманітарної, соціально-економічної і професійно-практичної підготовки, то виникла тенденція до зменшення загального обсягу природничонаукових дисциплін у структурі підготовки фахівців цієї спеціальності. Це негативно позначилося на якості й конкурентноздатності фахівця на ринку послуг, тому що він виявився позбавленим або обмеженим у медико-біологічних знаннях і технологіях, які забезпечують цілісність сприйняття учня як об'єкта педагогічного пізнання й професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із проблеми. Концептуальні засади сучасної природничонаукової підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту розроблені в працях вітчизняних (О. Ахвердова, Р. Ахметов, Л. Бабенко, В. Бабич, В. Білокур, О. Болотіна,

Е. Вільчковський, Л. Волошко, Д. Воронін, Г. Генсерук, О. Грицай, М. Данилко, Л. Демінська, О. Дубогай, П. Єфіменко, А. Забора, Л. Іванова, М. Карченкова, О. Корносенко, О. Свєртнева, Л. Сущенко, О. Тимошенко, Б. Шиян) і російських (И. Васютєнкова, А. Верхола, И. Григорьянц, Ю. Железняк, В. Зайцева, А. Імашев, Б. Курдюков, А.І. Щєрбаков) дослідників.

Формулювання мети статті – проаналізувати сучасні тенденції розвитку природничонаукової підготовки майбутніх фахівців фізичної культури у педагогічних ВНЗ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблемний аналіз праць сучасних вітчизняних дослідників засвідчив, що природничонаукова підготовка майбутніх учителів фізичної культури на її професійному етапі здійснюється нині відповідно до таких груп принципів: соціальних, загальнодидактичних і спортивного тренування. У процесі природничонаукової підготовки всі навчальні заняття мають бути оздоровчого характеру, спрямовуватися на всебічний і гармонійний розвиток особистості і нести професійно-прикладну значущість.

У сучасних умовах системи професійної підготовки педагогічних кадрів виділяють низку пріоритетних завдань: психолого-педагогічна готовність; володіння різними методами діагностики; готовність до роботи в нових системах; знання сучасних гуманістичних концепцій і методик навчання та виховання особистості фахівця нового типу. Усе це в повній мірі стосується і природничонаукової підготовки фахівця фізичної культури, оскільки продуктом такої підготовки має бути фахівець, який: а) готовий виконувати свої професійні обов'язки в галузі забезпечення фізичної культури суспільства; б) повинен набути спеціальних знань чи певного рівня фізичної підготовленості; в) готовий забезпечити щойно реалізований педагогічний процес у майбутньому.

Комплексний аналіз наукових джерел [5; 6] свідчить, що провідними сучасними тенденціями є:

- ступенева система природничонаукової підготовки;
- медико-біологічна, валеологічна й екологічна підготовка фахівця;
- викладання низки окремих природничонаукових дисциплін у структурі підготовки вчителя;
- підготовка до пошукової роботи у ході вивчення дисциплін природничонаукового циклу і педагогічних практик;
- використання інноваційних технологій у процесі формування професіоналізму фахівця фізичної культури.

Таким чином, провідною тенденцією професійного етапу є посилення вимог до природничонаукової підготовки майбутніх учителів фізичної культури, що має на меті модернізацію навчально-педагогічного процесу, використання інноваційних технологій для його активізації, зміну структури його організації.

Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту досліджено в докторській дисертації Л. Сущенко. Автор здійснила ретроспективний аналіз мети та завдань фізичного виховання на різних історичних етапах розвитку людства. У рамках дослідження проведено історико-педагогічний аналіз становлення й розвитку вітчизняної системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання та спорту в Україні у ХХ столітті, теоретично обґрунтовано концепцію й модель особистісно орієнтованої професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах, окреслено окремі питання природничонаукового змісту підготовки [5].

Проблема вдосконалення якості природничонаукової освіти знайшла відображення в дослідженнях Л. Волошко, присвячених ідеї формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації у процесі вивчення медико-біологічних дисциплін: вивчено структуру професійної компетентності майбутнього фахівця, обґрунтовано критерії, показники та рівні її сформованості, створено інтегративну модель формування професійної компетентності студентів, виявлено місце та роль медико-біологічних дисциплін у процесі підготовки фахівців, розроблено технологію формування професійної компетентності студентів у процесі вивчення медико-біологічних дисциплін, а саме – розкрито її сутність, структуру, класифікаційні якісні ознаки, доведено, що педагогічними умовами її реалізації є пролонговане застосування у процесі медико-біологічної підготовки групової навчальної діяльності студентів, їх спрямування на самооцінку досягнутого рівня професійної компетентності, подолання монодисциплінарного характеру професійної підготовки завдяки реалізації інтегративно-диференційованого підходу до вивчення медико-біологічних дисциплін [2]. Незважаючи на те, що дослідження Л. Волошко виконане стосовно фахівця фізичної реабілітації, певні теоретико-методичні положення можуть бути враховані при розробці системи модернізації природничонаукової підготовки також і фахівця фізичної культури.

Г. Куртова [3] наголошує на необхідності перегляду змісту професійної підготовки вчителів фізичної культури, а саме тієї його частини, що стосується ідеї професійної біомеханічної підготовки, яка визначається як складова професіоналізму фахівців. Причому, на думку вченої, така підготовка є необхідною для професійної самоосвіти вчителя, але базові знання, вміння, так би мовити «біомеханічне мислення» мають закладатися і формуватися під час навчання у виші. С. Старченко [4] підкреслює, що більшість учителів мають незадовільні знання з біомеханіки і пропонує у закладах післядипломної освіти обов'язково ввести до навчальних планів курсів підвищення кваліфікації фахівців медико-біологічні дисципліни: анатомію, фізіологію, біомеханіку. О. Болотіна проблему природничонаукової підготовки фахівця фізичної культури розглядає в контексті його готовності до оздоровчої роботи зі школярами

спеціальної медичної групи. У реалізації цих завдань автор значну роль відводить новій міждисциплінарній галузі знань у системі наук про людину – акмеології, яка покликана розробляти наукові і методичні засади підвищення ефективності професійної підготовки спеціалістів, розвитку їх творчого потенціалу, формування психологічної готовності до вирішення складних освітніх завдань [2, с. 8].

Характеризуючи професійну підготовку майбутніх учителів фізичної культури, О. Тимошенко пропонує розглядати її як особливий, специфічний вид навчальної діяльності, що включає такі компоненти: формування самореалізації особистості (потребно-мотиваційний компонент); засвоєння студентами філософської, історичної, методологічної, теоретичної інформації в галузі освіти, фізичної культури і спорту (когнітивний компонент); оволодіння способами використання отриманої інформації щодо правильного вибору засобів, методів і практик у сфері фізичної культури і спорту, контролю фізичної й інтелектуальної підготовленості та стану здоров'я студентської молоді (діяльнісно-технологічний компонент); опанування формами, засобами і методами щодо навчання спеціальним умінням і навичкам інших людей (інтеграційний компонент) [6, с. 162].

Таким чином, у підсумку історико-педагогічного аналізу виявлено, що тенденція врахування природничих знань у процесі фізичного виховання людини існує з найдавніших часів; природничонаукова підготовка у своєму розвитку пройшла шлях від епізодичного використання цих знань фахівцями або тими особами, які займалися цією справою, до формування на професійному етапі цілої низки медико-біологічних навчальних дисциплін, передбачених освітніми стандартами – як вітчизняними, так і зарубіжними. Сучасні соціокультурні умови змінили уявлення про роль та місце фізичної культури в суспільстві та поставили нові вимоги до розвитку й удосконалення професійних якостей майбутніх учителів фізичної культури під час навчання у вищих навчальних закладах, але, на жаль, більшість досліджень у галузі професійної підготовки фахівця фізичної культури ігнорують природничонауковий компонент цієї підготовки як цілісний, тоді як багатьма вченими наполегливо зазначається, що зміна мети і змісту підготовки фахівця фізичної культури вимагає перегляду та коригування моделі його особистості у напрямі сформованості й бажаності таких рис як відкритість до нового, креативність, проблемне бачення, наявність інноваційного мислення, інноваційної культури та культури здоров'язбереження.

Аналіз комплексу досліджень також дозволив виявити роль та місце природничонаукової підготовки в контексті вимог до професійних знань і професійних функцій фахівця. До професійних знань, якими має оволодіти майбутній фахівець фізичної культури та спорту в процесі природничонаукової підготовки відносять філософські, методологічні, історичні, теоретичні, технологічні, валеологічні й управлінські знання. До

професійних функцій майбутнього фахівця фізичного виховання та спорту, на які зорієнтована природничонаукова підготовка, належать світоглядна, інструментальна, культурологічна, інноваційна, комунікативна, мотиваційна та функція цілепокладання. Серед видів професійної діяльності, на які має бути зорієнтованою природничонаукова підготовка фахівця фізичної культури, виділяють діагностичну, реабілітаційну, репродуктивну, спортивну, просвітницьку, профілактичну, організаційну діяльність.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розробок з обраного напрямку. Отже, проведений зіставний аналіз засвідчує, що природничонауковий компонент готовності фахівця фізичної культури до виконання професійних функцій більшістю науковців не виокремлюється як самостійний. Реалізація цього компонента здійснюється опосередковано у мотиваційному, когнітивному, діяльнісному та технічному складниках підготовки. Також в результаті аналізу виявлено, що комплекс якостей особистості вчителя фізичного виховання зазвичай не включає вимог до знань з дисциплін природничонаукового циклу та навичок здоров'язбереження фахівця. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у аналізі світового досвіду природничонаукової підготовки фахівця фізичної культури.

Список використаних джерел:

1. Болотіна О. В. Особливості підготовки майбутніх учителів фізичної культури до оздоровчої роботи із школярами спеціальної медичної групи у сучасних умовах вищої освіти / О. В. Болотіна // Вісник Луганського нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. – Серія «Педагогічні науки». – 2010. – № 17 (204). – Ч. II. – С. 6–11.
2. Волошко Л. Б. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації у процесі вивчення медико-біологічних дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Л. Б. Волошко; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2006. – 20 с.
3. Куртова Г. Ю. Формування біомеханічних знань у майбутніх учителів фізичної культури в процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / Галина Юрїївна Куртова; Черніг. держ. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. – Чернігів, 2009. – 260 с.
4. Старченко С. О. Біомеханіка у неперервній освіті вчителя фізичної культури / С. О. Старченко. // Вісник Чернігівського держ. пед. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка. – Серія «Педагогічні науки». – Чернігів : ЧДПУ, 2008. – № 54. – С. 39–43.
5. Сущенко Л. П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 / Л. П. Сущенко; Ін-т пед. і психол. проф. освіти АПН України. – К., 2003. – 45 с.
6. Тимошенко О. В. Теоретико-методичні засади оптимізації професійної підготовки вчителів фізичної культури у вищих навчальних закладах : дис. ... докт. пед. наук : спец. 13.00.04 : «Теорія та методика професійної освіти» / Олексій Валерійович Тимошенко; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 2009. – 587 с.